

Yayın Geliş Tarihi: 02.03.2011
Yayına Kabul Tarihi: 19.04.2011

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Cilt: 13, Sayı: 2, Yıl: 2011, Sayfa: 97-119
ISSN: 1302-3284 E-ISSN:1308-0911

BASINA YANSIMALARIYLA “1952 AMATÖRLÜK OLAYI” VE TÜRK SPORUNDA AMATÖRLÜK

Selami ÖZSOY*

Özet

Günümüzde bir meslek haline gelen sporculuğun amatörlük ve profesyonellik sınırları belirsiz hale gelmiş durumdadır. Pek çok spor dalında, yasal olarak amatör görünen bazı sporcuların, toplumda kazancı yüksek kabul edilen meslek sahiplerinden daha fazla gelir elde ettiği bilinmektedir. Bu araştırmada spordaki amatörlük kavramı, Türkiye’de 1948 Londra Olimpiyatları’nda kazandıkları madalyaların ardından kendilerine sunulan ödülleri kabul ettikleri gerekçesiyle Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi tarafından amatörlükleri onaylanmayan güreşçiler hakkında alınan karar bağlamında değerlendirilmiştir. Araştırmada 1948 Londra ve 1952 Helsinki Olimpiyatları dönemindeki Akşam, Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Vatan gazetelerinde yayınlanan haber ve yorumlar taranmıştır. Haber ve yorumlardan alıntılar yapılarak yaşanan gelişmeler kronolojik olarak anlatılmıştır. Sonuç olarak Londra Olimpiyatları’nın ardından gazetelerde sporculara ödüller verilirken amatörlük kuralının zedelenmemesi için sıkça uyarılar yapıldığı görülmüştür. 1952 Helsinki Olimpiyatları öncesinde Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi’nin aldığı karar, gazetelerdeki haber ve yorumlarda sert bir şekilde eleştirilmiştir. Bu karar, sonraki süreçte çok tartışılmış, aradan geçen 50 yılda olimpiyatlarda amatörlük anlayışının değişmesiyle dayanağını büyük ölçüde kaybetmiştir.

Anahtar Kelimeler: Olimpiyatlar, Amatörlük, Basın.

“1952 AMATEURISM EVENT” WITH ITS REFLECTIONS ON THE PRESS AND AMATEURISM IN TURKEY

Abstract

Sportsmanship, a profession in today’s world, has its amateurism and professionalism lines intertwined. Sportsmen legally seen as amateurs in many sports fields are known to earn more than the professionals accepted to be in the high earning range. The study investigates the concept of amateurism in sports in the context of the decision taken for wrestlers and athlete whose amateur status was not approved by the Turkish National Olympics Committee since the above mentioned sportsmen had accepted presents in 1948 London Olympics after they earned medals. The study reviewed the news and comments published in newspapers Akşam, Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet and Vatan in the period of 1948 London and 1952 Helsinki Olympics. According to the results, papers published that sportsmen were often given warnings about not to damaging the amateurism

* Yrd. Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Spor Yöneticiliği Bölümü, selamio@gmail.com

rule while they were presented with awards. The decision taken by the Turkish National Olympics Committee prior to 1952 Helsinki Olympics were criticized harshly in the news and comments published in those newspapers. The decision taken by the Turkish National Olympics Committee prior to 1952 Helsinki Olympics was discussed considerably during and after the games. It can be argues that this decision has lost its rationale by the changes in the concept of amateurism in Olympics in the 50 years that passed by.

Key words: Olympics, Amateurism, Press.

1. LİTERATÜR

Amatör, “bir işi para kazanmak için değil, yalnız zevki için yapan, hevesli, meraklı kimse” anlamına gelmektedir ve kullanım olarak “profesyonel” kavramının karşıtıdır. Profesyonel ise “bir işi kazanç sağlamak amacıyla yapan kimse” olarak tanımlanmaktadır (Türkçe Sözlük, 1988). Bu tanımlardan hareketle, spor alanındaki amatörler için de “Sportif bir faaliyeti maddi çıkar beklemeksizin, hevesinden ötürü veya zevk için yapan meraklı kişiler” tanımına ulaşılabilir (Öztürk, 1998: 112). Yapılan işten maddi çıkar sağlanması noktasında farklılaşan amatörlük ve profesyonellik kavramları spor alanında uygulamalardan dolayı birbirine yaklaşılarak karışmış ve “gizli profesyonellik” gibi kavramları doğurmuştur.

Fransızca “amateur” sözcüğünden dilimize aktarılan “amatör” kavramı, Latince’deki “amare”, yani “sevmek” fiilinden gelmektedir. Antik olimpiyat oyunlarında şampiyon olan sporcu sadece bir yabancı zeytin dalı ile ödüllendirilmekteydi. Amatör kelimesinin bilinmediği Eski Yunan’da atletler sadece kazanmak için yarışlardı. Eski Yunanca’da “atlet” sözcüğü, “bir ödül karşılığı yarışan kişi” anlamına gelmekteydi (Koryürek, 2003). Yarıştıkları için para ödülü alanlar, spor öğretmenleri ve daha önce profesyonellere karşı yarışmış olanlar, amatör sporcu sayılmıyor ve olimpiyatlara katılmalarına izin verilmiyordu.

Dünyanın en büyük spor organizasyonu olan Modern Olimpiyatlar, Fransız Baron Pierre de Coubertin tarafından katı bir “amatörlük” felsefesiyle başlatılmıştır. Coubertin’in Olimpiyat oyunlarının yeniden başlatılması kararını almadan bir hafta önce Revue Paris Dergisi’nde yayınlanan bir makalesinde belirttiği ve sonradan kongrede kabul edilen ilkeler içinde “Amatörlük kuralları kesinlikle uygulanacaktır” maddesi de yer alıyordu (TMOK,1985). Ancak rekabet ve başarıya ulaşmak için gereken harcamaların artması nedeniyle, sporcular amatörlüklerini koruyamaz hale gelmiştir. Spor yaparken gelir elde eden veya verilen ödülleri kabul eden bazı sporcuların kazandıkları başarılar geçersiz sayılmış, elde ettikleri madalyalar da geri alınmıştır.

Spor tarihinde profesyonellik-amatörlük ayrımında zaman zaman sporcuların amatörlükleri tartışma konusu olmuş ve çeşitli yaptırımlar söz konusu olmuştur. Olimpiyat tarihine bakıldığında, ilk “amatör sayılmama” olaylarından

birinin Jim Thorpe'un başına geldiği görülmektedir. 1912 yılında Stokholm'de yapılan 5. Olimpiyat Oyunları'nda Kızılderili kökenli bir ABD'li olan Jim Thorpe, olimpiyatlarda ilk kez programa alınan pentatlon ve dekatlonda altın madalya kazanmıştı. Aradan bir yıl geçtikten sonra ülkesinde bir gazetede Thorpe'un daha önceden yarı profesyonel olarak beyzbol oynadığının yazılması üzerine ABD'li spor yöneticileri Thorpe'un madalyalarını elinden alarak Uluslararası Olimpiyat Komitesi'ne geri göndermiştir. Olimpiyatları yönetenleri protesto etmek için Thorpe'un arkasından dekatlonda ve pentatlonunda ikincilik madalyası alan İsveçli Hugo Weislander ile Norveçli Ferdinan Bie, Uluslar arası Olimpiyat Komitesi (IOC) tarafından kendilerine gönderilen Olimpiyat altın madalyalarını kabul etmemişlerdir (Koryürek, 2003). Jim Thorpe'un ölümünden 30 yıl sonra 1983 yılında Amerikan Milli Olimpiyat Komitesi, Jim Thorpe'un amatörlüğünü tanımıştır. Thorpe'un kazandığı madalyalar yıllar sonra çocuklarına teslim edilmiştir.

Bir görüşe göre Olimpiyatların başlangıcında Baron Coubertin'in amatörlükle ilgili bir baskısı bulunmamaktadır. Ölümünden önce kendisi ile yapılan bir söyleşide şunları söylediği aktarılmaktadır: *"Olimpik amatörlük eski bir hikâyedir. Şu meşhur, yazarı olmaktan gurur duyduğum olimpik yemini bir okuyun. Neresinde, olimpik stadyuma giren sporculardan, imkânsızlığını kabul eden birinci kişi olduğum, mutlak amatörlük istendiğine dair bir ifade vardır. Bu yeminle bir tek şey talep etmekteyim: Sadece amatör sporculara özgü olmayan, sportif dürüstlüğüne bağlı kalmak. Beni ilgilendiren sportif ruhtur, sadece milyonerlerin kendilerini spora vakfedebilecekleri saçma İngiliz anlayışı değil. Bu amatörlüğü ben istemedim, bana bunu empoze edenler, uluslararası federasyonlar oldu. Dolayısı ile bir olimpik sorun oluşturmamaktadır"*. Ancak, 1913'te bir yandan Jim Thorpe'a acıdığını ifade ederken, diğer yandan, profesyonelliğinden dolayı bu sporcuya ceza uygulayan ABD Olimpiyat Komitesini tebrik eden yine aynı Coubertin olmuştur (Erkiner, 2004).

Coubertin'in görüşlerine hangi yönde olursa olsun sonuçta ilk Olimpik Şart'ın 26. maddesinde yer almıştır. Amatörlük kuralının ifadesi 1925'te daha da katılaştırılan ve 1970'lere kadar korunan maddede amatörlük şöyle ifade ediliyordu: *"Amatör, spor yapmaya her zaman zevk ve değişiklik olsun diye yönelen ve bundan her hangi bir maddi çıkar beklemeyen kişidir"*.

Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin (IOC) olimpiyatların ilk dönemindeki tutucu amatörlük anlayışı, günümüze kadar olan süreçte zorunlu bir dönüşüme uğramıştır. Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nde 1980 -2001 yılları arasında başkanlık yapan Samaranch, sporda performansın gelişmesinde engel olduğu gerekçesiyle 1984 yılında olimpiyatlara katılımda amatörlük şartını dolaylı olarak kaldıran düzenlemeleri kabul etmiştir. Bunu yapmakla, olimpiyatları bütün sporculara ayırım yapmaksızın açmış ve muhtemelen bu günkü önem ve boyutuna ulaşmasında en önemli adımı atmıştır. Bugün artık amatörlüğün, sporun

uluslararası aktörlerinin hemen tamamı tarafından terk edilmiş bir kavram olduğu ifade edilmektedir (Erkiner, 2004).

Sporun en önemli dallarından olan atletizmi dünyada yöneten Uluslararası Atletizm Federasyonu (IAAF) 1981 yılına kadar yürürlükte olan tüzüğünde amatörlüğü şu şekilde tanımlamaktaydı: “Amatör, spor aşkı için yarışan ve herhangi bir maddi çıkar elde etmeyi amaçlamadan bir rekreasyon aracı olarak spor yapan kişidir.” IAAF, bu tutumundan vazgeçerek 2001 yılında mevzuatındaki “amatör” kelimesini de “associations – dernekler” sözcüğü ile değiştirmiştir (Erkiner, 2004).

IOC'nin bugünkü anlayışına göre, uygun görülen bazı gelirler, araç gereç vb. kamp ve müsabaka sırasında ikamet, beslenme, ulaşım, spor malzemesi, tesislerden faydalanma, antrenman ve sağlık hizmetleri, geleneksel oyun ve yarışmalarda para ve mal şeklindeki ödüllere sınırlı masraflar karşılığı alınan para ve mallar amatörlüğü etkilememektedir (Öztürk, 1998: 112). Ancak amatör statüsündeki sporcuların çeşitli yollarla bu sınırları aşan gelirler elde ettiği ve “gizli profesyonellik” yaşadığı bilinmektedir. Türkiye’de hâlâ sporla ilgili mevzuatta amatörlükten bahsedilmekte ve uygulamada geçerli olmayan bir prensibe sadık kaldığı gösterilmeye çalışılmaktadır.

Gizli profesyonellik uygulamasının en sık yaşandığı spor dalı, futbol olmuştur. Fişek’e göre Türkiye’de Osmanlı’dan bu yana var olan gizli profesyonellik, 1951 yılında yasallaştırılmış ve mahalli futbol ligleri, profesyonel içerikte düzenlenir olmuştur. Futbol Federasyonu, 1951 yılında aldığı bir kararla futbolda var olagelen profesyonelliği resmen kabul ederek, 1951-1952 futbol sezonunda İstanbul, Ankara ve İzmir’de mahalli olarak örgütlenen üç ayrı profesyonel futbol ligini oluşturmuştur (Fişek, 1985: 144). Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü’nden Saim Seymener, Fenerbahçe Kulübü yöneticisi, Dr. Rüştü Dağlaroğlu ve Beşiktaş Jimnastik Kulübü yöneticisi Sadun Usoğlu’nun hazırladığı “Futbol Profesyonellik Talimatnamesi”nin dönemin Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü Merkez Danışma Kurulu tarafından 10 Eylül 1951 tarihinde kabul edilip yürürlüğe girmesiyle futbolda profesyonellik dönemi başlamıştır. Türkiye Futbol Federasyonu ligleri 61 maddelik bu talimatname çerçevesinde düzenlenmiş ve 1958–1959 sezonunda Türkiye Profesyonel Futbol Ligi oluşturulmuştur. “Profesyonel Futbol Yönetmeliği”nin hukuki statüye kavuşması ise 29.8.1962 tarih, 1193 sayılı Resmi Gazetede yayınlanması ile gerçekleşmiştir (Aydın, 1989: 54). 1952 Helsinki Olimpiyatları’na futbol branşında ilk defa amatör futbolculardan oluşan bir takım götürülmüştür (Uysal, 2005: 80).

Türkiye’de amatörlükle ilgili en bilinen yaptırım, 1948 Londra Olimpiyatları’nda Türkiye’ye madalya kazandıran sporcuların yaşadığı olaydır. 1948 Londra Olimpiyatları’nda Türk spor tarihinin en önemli başarısını elde eden güreşçiler Yaşar Doğu, Gazanfer Bilge, Nasuh Akar ve Halil Kaya ile atlet Ruhi

Sarıalp, olimpiyatlardan sonra yardım aldıkları gerekçesiyle 1952 Helsinki Olimpiyatları'na katılamamıştır.

Bu araştırmada Türk sporunda amatörlük anlayışının dünden bugüne gelişme süreci, "1952 Amatörlük Olayı" olarak adlandırılan gelişme kapsamında incelenmiştir.

2. YÖNTEM

Araştırmada belge tarama yöntemi kullanılmıştır. İkincil kaynak taramasıyla Olimpiyatlarla ilgili literatür gözden geçirilmiş, 1948 Londra ve 1952 Helsinki Olimpiyatları döneminde Akşam, Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Vatan gazetelerinde yayınlanan haber ve yorumlar kronolojik olarak değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

Türk spor tarihinin en başarılı olimpiyatlarından biri olan 1948 Londra Olimpiyatları'nda Türk Milli Takımının 6 altın, 4 gümüş ve 2 bronz madalya birden kazanması, 2. Dünya Savaşı'nın ardından tüm ulusu sevince boğmuş, kurum ve kuruluşlar şampiyon güreşçileri ödüllendirme yarışına girmiştir.

Londra Olimpiyatları'nın ardından gazetelerde, Türk sporcularının elde ettiği başarılarından dolayı ödüllendirilmesi gerektiği yolunda yayımlar yapılmıştır. Yabancı sporcuların maddi durumlarının Türk sporcularından çok daha iyi olduğuna dikkat çeken gazeteler, başarılı sporcuların para ödülü ve evle ödüllendirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır (Vatan, 10 Ağustos 1948, s.8; Akşam, 13 Ağustos 1948, s.1).

Vatan gazetesinde Denizli bağımsız milletvekili Reşat Aydın tarafından güreşçilerin ödüllendirilmesi için bir kanun teklifi hazırlandığıyla ilgili bir haber yer almıştır. Aynı haberin devamında Ziraat Bankası'nın olimpiyat şampiyonu güreşçilere 20 bin lira teberru etmeye karar verdiği kaydedilmektedir. Reşat Aydın, konuyla ilgili gazeteye şu açıklamayı yapmıştır: “Sporcularımıza sadece bravo çocuklar diyerek teşci etmek veya hediyeler vermek sureti ile onların gönüllerini almaya çalışmak kâfi değildir. Artık bu meselenin önemini ve şümülünü kavramak, davayı hükümet ve Büyük Millet Meclisi işi olarak ele almak lazımdır. Bugün güreşçilerimizle diğer sporcularımızın kazandırdıkları zaferler sayesinde bütün dünya basınında Türk kelimesi büyük bir yer işgal etmektedir. Böyle müspet gurur verici propagandayı bize şimdiye kadar hangi müessese yapabilmıştır? Ben, altın madalya alarak dünya şampiyonu olan Türk sporcularına büyükçe bir ikramiye verilmesini muvafık bir kanun teklifi olarak düşünmekteyim. Buna birçok milletvekili arkadaşımın da katılacağını ümit ediyorum” (Vatan, 6 Ağustos 1948, s. 1).

Güreşçilerin ödüllendirilmesi gerektiğiyle ilgili haberler gazetelerde yer alırken amatörlüklerinin bozulması ile ilgili kaygılar da dile getirilmiştir.

Hürriyet gazetesindeki, “Güreşçilerimiz taltif edilmelidir” başlıklı yazıda sporculara ödül verilmesi gerektiğini teklif edilirken, amatörlük kuralına dikkat çekilmiştir: “Onları, kazandıkları muvaffakiyetin ehemmiyeti ile mütenasip bir tarzda taltif etmemiz lazımdır. Güreşçilerimiz amatördür. Onlara nakdi mükâfat veremeyiz. Fakat kendilerine Türk milletinin yapacağı çok şeyler vardır” (Hürriyet, 13 Ağustos 1948, s.1).

Cumhuriyet yazarı Eşref Şefik, “güreşçilere verilecek evler meselesinde çok dikkatli davranmalıyız” başlığıyla yazdığı yazıda daha önceki olimpiyatlarda yaşanan amatörlük ihlallerini örnek göstererek, güreşçilere verilecek ödüller

konusunda hassas davranılması gerektiğine dikkat çekmiştir: “Kim istemez, o çocukların kazandıkları şeref ve şöhritle mütenasip bir hayat sürmelerini? Fakat onlara iyilik edelim derken kendilerinin aynı zamanda beynelmilel dünyanın bu husustaki telakkilerini kollamak mecburiyetinde olduğumuzu da hatırlamalıyız. Böyle teberrularla mal sahibi edilenler için, olimpiyat ruhunun asaletini çok müteassıb nazariyelerle müdafaa edenler, asgari olarak “muvazzaf amatörler” tabirini kullanıyorlar. Kış olimpiyatlarında artistik patinaj dünya birinciliğini kazanmış olan Barbara Ann Scott’un başından geçenleri dikkate almalyız. O güzel Kanadalı kız, Amerika’yı temsilen kış olimpiyatına gelirken, mektep arkadaşları kendisine bir küçük otomobil hediye etmişlerdi. Amerikan Olimpiyat Komitesi Başkanı, Avery Brandage hemen harekete geçerek, kıza sert bir ihtarda bulundu. Velev arkadaşları tarafından hediye verilmiş bir otomobil hatırası ile Amerika’yı amatörce temsil edemeyeceğini, aksi takdirde kendisini boykot edeceğini ilan etti. Amerikan kızı da hediye otomobili iadeye mecbur kaldı” (Cumhuriyet, 14 Ağustos 1948, s.4).

Vatan gazetesi, konuyla ilgili bir haberinde amatörlük uyarısı yapıyordu: “Bu kahraman Türk çocuklarına karşı büyük zaferler kazandırmaları dolayısıyla birçok borçlarımız var. Alkış, takdir karın doyurmaz. Onun içindir ki, bu çocukları amatörlüklerine halel gelmeyecek şekilde mükâfatlandırmak zorundayız” (Vatan, 22 Ağustos 1948, s.8).

Gazetelerdeki uyarılara rağmen devlet ve kuruluşlar, 1948 Londra Olimpiyat Oyunlarında kazanılan madalyaların heyecanı içinde şampiyonlara ve madalya kazananlara para ödülü dağıtmıştır. Sporcuları Koruma Derneği aracılığıyla şampiyon sporculara 25'er bin lira armağan edilmiştir.

TMOK amatörlükleri onaylamadı

Bir ülkeden olimpiyat oyunlarına katılacak sporcuların onayları, o ülkedeki milli olimpiyat komiteleri tarafından yapılmaktadır. Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, 1952 yılında Helsinki’de yapılacak olan Olimpiyat Oyunları öncesinde sporcuların amatörlük fişlerini Uluslararası Olimpiyat Komitesi’ne göndermek üzere incelerken sürpriz bir gelişme olur. Komite, 1948 Londra Olimpiyatları’nın altın madalyalı güreşçileri; Nasuh Akar, Gazanfer Bilge, Halil Kaya ve Yaşar Doğu ile bronz madalyalı atlet Ruhi Sarıalp’in evrakını amatör olmadıkları gerekçesiyle geri çevirir. Sebep olarak da, 1948 Londra Olimpiyat Oyunları’ndan sonra bu sporcuların para ile ödüllendirilmeleri ve onların da bunu kabul etmeleri gösterilir.

Alınan bu kararlar Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi amatör olarak tanınmayan bu sporcuların kafileden çıkarılmaları gerektiğini dönemin Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü’ne bildirir.

Bunun arkasından, dönemin Beden Terbiyesi Genel Müdür Vekili Mehmet Arkan şu açıklamayı yapmıştır: "Bahis konusu güreşçilerimizin Sporcuları Koruma Derneği'nden para aldıkları belirlenmiştir. Amatörlük talimatına göre, hangi suretle olursa olsun, para aldıkları belirlenenler amatörlük vasıflarını kaybederler. Olimpiyat nizamnamesi de amatör olmayanların oyunlara katılmalarına manidir. Bunun için adı geçen sporcular takımdan çıkarılmışlar ve durum kendilerine tebliğ edilmiştir" (Atabeyoğlu, 1997: 88).

Ortaya çıkan durum, Helsinki Olimpiyatları'na geniş yer ayıran gazetelerde, farklı açılardan değerlendirilmiştir. Milliyet Gazetesi adına Helsinki'de olimpiyatları takip eden Sulhi Garan, konuyu ele aldığı yazısında şampiyon sporculara para ödülü verilmesinin amatörlüklerini bozduğunu ifade etmektedir: "Pehlivanlarımızın dünya çapındaki başarıları üzerine Sporcuları Koruma Derneği, cihan şampiyonu olan sporcularımıza yirmi beşer bin lira hediye etmek suretiyle güzel bir jest yapmıştı. Beynelmillel Güreş Federasyonu mevzuatı ve

olimpiyat kurallarına göre bir amatör sporcu ancak 100 liraya kadar olan bir hediye kabul edebilir. Daha fazla değerde olursa bu hediye ülkenin federasyonunun müzesinde saklanması gerekirdi. Güreşçiler 4 sene önce sahip oldukları bu paraları taviz karşılığı olarak ailelerine terk etmek istememekte, diğer taraftan da Sporcuları Koruma Derneği bu hibeleri kayıtlarına resmen geçirdiği için bunlar üzerinde yeniden bir değişiklik yapamamaktadır. Bu hususta malumatlarına müracaat ettiğimiz salâhiyet sahibi zevat, 'Eğer sporcuları bu şartlar altında olimpiyata götürürsek, çok müşkül bir durumda kalırız ve Olimpiyat organizasyon komitesi, dünya gazetelerini önümüze sererek, bizi mahcup bir vaziyete sokabilir' demektedirler" (Milliyet, 3 Temmuz 1952).

Milliyet Gazetesi'nde yer alan "4 güreşçimizin ihracı büyük bir teessür uyandırdı" başlıklı haberde "Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün Emirgan güreş kampına gönderdiği tamim, efkârı umumiye üzerinde bomba tesiri yaptı" ifadesi kullanılmıştır (Milliyet, 5 Temmuz 1952, s.1).

Hürriyet Gazetesi, konuyla ilgili haberleri verirken, kullandığı başlıklarda Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nin aldığı kararı onaylamadığını açıkça vurgulamıştır. Hürriyet Gazetesi'nde "Dört şampiyonumuz hakkındaki karar, derin bir infial yarattı" başlığı altında şu ifadeler yer verilmiştir: "Olimpiyatlara iştirakimizin arifesinde verilen bu yersiz karar, sporla alakadar olsun olmasın bütün memleketi derin bir şekilde alakadar etmiş ve dün birçok okuyucularımız haberin doğru olup olmadığını telgraf, telefon ve bizzat matbaamıza gelerek sorup öğrenmek istemişlerdir. Helsinki olimpiyatlarına hazırlanmakta olan bu tecrübeli ve dünya çapındaki güreşçilerimizin olimpiyatlarda derece alacağımızı bildiğimiz bir spor sahasında memleketi temsilden mahrum bırakılmaları birçok alakalı kimseler tarafından kasta müstenit bir hareket sayılmaktadır" (Hürriyet, 5 Temmuz 1952).

Hürriyet Gazetesi, konuyu sonraki günlerde de işlemeye devam etmiş ve 1. sayfasındaki bir haberde "4 güreşçimizin olimpiyat takımından ihraç kararı üzerine infial devam ediyor. Yapılan izahlar tatmin edici değil, umumi eskâr müsebbipleri suçlu görüyor" ifadeleri yer almıştır (Hürriyet, 6 Temmuz 1952, s.1).

Gelişmelerin olimpiyatların yapılacağı Helsinki'deki yansımaları da şu şekilde takip edilmiştir: "Dört güreşçinin takımdan ihracı Helsinki'de bomba tesiri yaptı. Beynelmîlel Güreş Federasyonu Reisi, 'Federasyonunuz bunda ısrar ederse biz de kararı tabiatıyla kabul edeceğiz' diyor. Karar Rusların ekmeğine yağ sürdü. Rusya ve İsveç birinciliği aralarında paylaşacak" (Hürriyet, 7 Temmuz 1952, s. 1).

Güreşçiler adına Yaşar Doğu'nun Cumhurbaşkanı Celal Bayar'a çektiği telgraf Hürriyet Gazetesi'nde "Aslanların çok yerinde teessürü! Dün gazetecilere bu işte bir komplo olduğunu ima ederek konuştular" başlığıyla yer almıştır. (Hürriyet, 8 Temmuz 1952, s. 1).

Hürriyet gazetesi adına Helsinki Olimpiyatlarını takip eden Eşref Şefik, oyunlar öncesinde yazdığı yazıda, güreşçiler hakkında Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nin aldığı kararı şöyle eleştirmiştir: "Artık iş işten geçmiştir. Mademki Türk komitesi kararını ilan etti, şimdi o şampiyonlarımızı olimpiyata dâhil etseniz de, Beynelmîlel Olimpiyat Komitesi, yapılan bu hadiseyi sorar. Eski Yunanlılardan asri olimpiyatlara ve asri olimpiyatların başlangıcı olan Atina Olimpiyatlarından şu on beşinci olimpiyata kadar geçen devrelerdeki tartışmalara rağmen hakikatte halis amatörlüğün ne tam kavrayışlı ve realist bir tarifinin ne de amatörlüğün layıkıyla ortaya konamadığından Beynelmîlel Güreş Federasyonu Başkanı ile aynı görüşteydik. Kraldan ziyade kral taraftarı gözükmek ne kazandırır bilmem" (Hürriyet, 8 Temmuz 1952, s. 12).

Dört güreşçinin haklarını aramak için mahkemeye başvuracağı Hürriyet gazetesinin 1. sayfasındaki haberlerin arasında yer alıyordu (Hürriyet, 9 Temmuz 1952, s.1).

TMOK Genel Sekreteri Burhan Felek görevden alındı

Dönemin Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri, vesayet makamı yetkilerini kullanarak, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'ni feshederek genel sekreter Burhan Felek'i görevinden azleder. Profesyonel işlemi gören sporcuları da Helsinki'ye gönderme kararı alır (Fişek, 1985: 143).

Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri, bu kararın gerekçesini 9 Temmuz 1952 tarihinde şöyle açıklamıştır: "1948 Olimpiyatı'nın güreş kahramanları kimseden para istememişlerdir. Türk toplumu kendi gönlünden koparak muzaffer çocuklarına mütevazı bir yardımda bulunmuştur. Yardımı yapanlar, amatörlük-profesyonellik şartlarını bilmeyebilirler. Fakat Beden Terbiyesi Teşkilatının başında olanlarla Güreş Federasyonunu idare edenlerin o zaman bugünkü neticeyi görerek alakalıları ikaz etmeleri gerekirdi. Bunun yapıldığına dair maalesef hiçbir vesikamız yoktur. Daha fenası, o zamanki Beden Terbiyesi Genel Müdürünün sporculara bu yardımı yapan derneğin faal elemanı oluşudur. Şu halde bugünkü neticenin tohumları 1948 yılında atılmış bulunmaktadır.

1948'den bu yana güreşçiler bazı uluslararası yarışmalara iştirak ettikleri halde ilgililer bu hususta alınması gereken tedbirler hakkında harekete geçmemişlerdir. Bugün bu sporcuların amatör olmadıklarını ısrarla ve kuvvetle iddia edenlerin olimpiyatlardaki zaferlerimizin devamı düşüncesiyle bu iddialarını bundan çok evvel ileri sürmeleri ve hatta çareler aramaları gerekirdi. Maalesef bu da yapılmamıştır.

7 Mart 1952 günü yaptığı toplantı neticesinde Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi bir tebliğ yayınlanmış ve bu da Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nce kabul edilmiş olan amatörlük kuralları ve Milli Olimpiyat Komitesi'nin hükümlerine göre, Türkiye'yi temsil edecek yarışmacıların her şüpheden uzak, sırf amatör olanlar arasından seçilmesi ve ileride amatörlük vasıfları şüpheli görülen yarışmacıların Komite tarafından listeden çıkarılmaları ve olimpiyata katılmalarının tasdik edilmeme ihtimalinin mevcut olduğu hususları üzerinde

Federasyonların önemle dikkatleri çekilmiştir. Bu tebliğ üzerine Güreş Federasyonu'nun daha kampın başında hassasiyet göstermesi ve Mart ayında Komitece kesinlikle işaret edilmiş bulunan bugünkü durumu önleyecek çarelere başvurulması gerekirken, bu da yapılmamıştır.

9 Haziran 1952 tarihinde Olimpiyat Komitesi Genel Sekreteri Burhan Felek, Genel Müdürlüğe yazdığı yazıda, ilk olarak sarıh bir şekilde, bu güreşçilerin amatör olmadıklarını iddia etmiş ve bir karara varmak için Komite ve Federasyon heyetlerinin müştereken toplanmasını istemiştir. Yapılan toplantıda bu çocukların profesyonel olmadıkları yolunda karara varılması için gayret sarf edilmiştir. Buna rağmen bu sporcuların amatörlüklerinin onaylanmayacağı bildirilmiştir. Bu durum karşısında bütün arzu ve gayretlerimize rağmen maalesef bir şey yapmak imkânı bulunamamıştır. Kendisi kabul ettiği takdirde, genç arkadaşlarına bir kuvvet kaynağı olmak üzere Yaşar Doğu kafiline iştirak ettirilecektir" (Atabeyoğlu, 1997: 88-89).

Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri bu açıklamasından iki gün sonra (11 Temmuz 1952) Beden Terbiyesi Merkez Danışma Kurulu üyesi ve Olimpiyat Komitesi Genel Sekreteri Burhan Felek'in yerine Denizcilik Bankası Umum Müdürü Ulvi Yenal'ın tayin edildiğini açıklamıştır.

O dönemde birçok çevreden tepki gören Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Genel Sekreteri Burhan Felek, daha sonra olayı anlatırken şunları söyleyecekti: "Bu olayda bütün yapılanlar Milli Olimpiyat Komitesi'nin kararlarına dayanmaktadır ve kişisel değildir. Nizamidir ve keyfi değildir. Memleketimizde maalesef olimpiyat nizamlarını bilen ve onu savunanlar azdır. Bu nizamlar bir milletin şeref kefaleti altında tatbik olunur. Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nin de bu son olayda aldığı karar bu şerefi koruma endişesinden ileri gelmiştir. Ben bu Komitenin icra unsuru sıfatıyla bu kararları takipten başka bir şey yapmadım.

Benim yerimde Milli Eğitim Bakanı da bulunsaydı, yalan söylemeyi ve uluslararası nizamları ileride diskalifiye olmak pahasına çiğnemeyi göze almayacağı için başka türlü hareket edemezdi. Ama ben onun yerinde olsam, onun yaptığı bu son muameleyi yapamazdım" (Atabeyoğlu, 1997: 89-91).

Spor tarihçisi ve gazeteci Cem Atabeyoğlu'na göre Burhan Felek, bir anda vatan haini durumuna düşürülmüştü ve bunun arkasında olayın politik bir yönü de vardı. 1950 seçimlerinde CHP'den milletvekili adayı gösterilen Felek, o dönemde iktidardaki Demokrat Parti tarafından harcanmak istenmişti Atabeyoğlu, 25 yıl aynı gazetede çalıştığı Burhan Felek için *"O günlerde Burhan Felek Hoca ile Cumhuriyet Gazetesi'nde beraberdik. Olup bitenlerin ve hocanın ne büyük üzüntüler içinde olduğunu görmenin sıkıntısı içindeydik. Gazeteye telefonlar, mektuplar, çok imzalı telgraflar yağmıştı. Uluorta tehditler yağdıranlar bile vardı"* diye yazmıştır (Atabeyoğlu, 2003: 63).

Gazeteler, olayda ismi geçen güreşçilerle yapılan röportajlara yer vermeye başlamıştı. 1948 Londra Olimpiyatları'nın altın madalyalı güreşçisi Yaşar Doğu, Hürriyet Gazetesi'ne şunları söylüyordu: *"Bu fena haber bizi beynimizden vurdu. Böyle bir kararın memleket menfaatlerine aykırı düşeceği ve bundan başkalarının faydalanacağını söyleyerek itiraz ettim. Güreş Federasyonu Reisi Sadullah Çiftçioğlu, 'Ben de o kanaattayım, bu kararı değiştirmek için bir haftadır uğraşıyorum. Burhan Felek "bunlar profesyoneldir, 1948 olimpiyatlarında para almışlardır. Ben bunlar için yemin edemem. Sonra kafileyi diskalifiye ederler' dedi. Hakikatte biz şampiyon olduğumuz o sıralarda millettten para istemedik. Esasen para veren Sporcuları Koruma Derneği, hususi bir teşekkürdür. Bizim hiçbir kimse ile herhangi bir taahhüdümüz olmamıştır"* (Hürriyet, 5 Temmuz 1952, s. 5).

Olimpiyatlara katılma ümidi

Burhan Felek'in Genel Sekreterliği'nden azlinden sonra yeni Genel Sekreter Hamza Osman Erkan'ın başkanlığında toplanan Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, daha önceki karara bir yorum getirerek, sporcuların olimpiyatlara götürülmesinin yolunu açabilmek için onların daha sonra katıldıkları şampiyonaları dayanak gösteren bir açıklama yapıyordu: *"Amatörlüklerinden şüphe edilen bazı sporcuların durumları üzerinde gerekli tahkik ve tahlil yapılmış ve buna nazaran 1948 Londra Olimpiyatları, akabinde kendilerine (ailelerine birer ev temini maksadıyla yapılan) bu yardımları borçlanmak suretiyle aldıkları ve bunu borçlanma sebebiyle teyit ve tespit ettikleri suretle esasen bugüne kadar haklarında herhangi bir şikâyet ve ihbar yapılmamış ve 1948'den sonra 2 dünya şampiyonasına katılmış olan bu güreşçilerden Yaşar Doğu, Gazanfer Bilge, Nasuh Akar, Halil Kaya, atlet Ruhi Sarıalp ile bu vaziyette olan diğer arkadaşlarının amatörlük vaziyetlerini kaybetmediklerine ittifakla karar verilmiş, keyfiyet alakalı federasyona bildirilmiştir"*.

1952 Olimpiyatları öncesinde Türk kafilesi Helsinki'ye giderken 5 Türk sporcusunun oyunlara katılıp katılmayacağı konusu açıklığa kavuşmamıştı. Gazetelerde Türk sporcularının oyunlara katılabileceği yönündeki ümitler haber haline getiriliyordu. Akşam gazetesi 1. sayfasından “Dört şampiyon güreşçimizin müsabakalara iştiraki muhtemel” başlığı kullanıyordu (Akşam, 13 Temmuz 1952, s.1).

TMOK'un yeni genel sekreteri Hamza Osman Erkan, Milliyet gazetesine yaptığı açıklamada komitenin Uluslararası Olimpiyat Komitesi'ne telgrafla başvuruda bulunduğunu ve güreşçilerin olimpiyatlara katılmasını sağlama çabasının sonuç vereceğine inandığını vurguluyordu. Milliyet, bu haberi "Bütün yurttan sevinç uyandıran haber... Dünya şampiyonu güreşçiler tekrar milli takıma alındılar. Ruhi Sarıalp de tekrar atletizmi kampına girdi. Bu suretle verilmiş yanlış karar da düzeltilmiş oluyor" ifadeleriyle okuyucularına duyuruyordu (Milliyet, 14 Temmuz 1952, s.1). Aynı gün Milliyet'te yer alan bir başka haberde şu ifadeler yer almaktaydı: "4 güreşçimizin profesyonel olduklarını iddia eden ve bunları amatör olmadıkları için takımdan çıkaran Milli Olimpiyat Komitesi Umumi Kâtibi Burhan Felek'in geçen gün bu vazifeden affedilmesi ve yeniden kurulan Milli Olimpiyat Komitesinin 4 güreşçinin durumlarını tetkik etmesi günün başlıca konusu olarak devam edip gitmektedir. Başbakan Adnan Menderes'in 4 güreşçimizin olimpiyatlara takımla beraber götürülmesini Beden Terbiyesine bildirmesi güreş çevrelerinde büyük bir memnuniyet uyandırmıştır".

Burhan Felek'e eleştiri

Bu arada gazetelerde, TMOK'un amatörlükle ilgili kararını eleştiren haberlere sıkça rastlanıyordu. Milliyet, birinci sayfasında "Dört güreşçimizi profesyonel ilan etmekle gülünç olduk" başlığını kullanıyordu. (Milliyet 15 Temmuz 1952, s.1).

Milliyet gazetesi başyazarı Ali Naci Karacan, güreşçilerle ilgili alınan kararda büyük etkisi olduğunu vurguladığı Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Genel Sekreteri Burhan Felek'i eleştiren bir başyazı kaleme alıyordu: "Tam Helsinki Olimpiyatları'na gidileceği günün arifesinde, yıllardan beri Milli Olimpiyat Komitesi'ne Umumi Kâtiplik eden Burhan Felek, hakiki sebebi kolay anlaşılamayan bir hiddet ve şiddetle galeyana gelerek Türk güreşçilerini profesyonel ilan etti. Helsinki'ye gidecekler diye aylardan beri herkesin gözü önünde kamplara yatırılarak çalıştırılan milli güreşçilerin en son dakikada ve Türk Olimpiyat Komitesi'nin vetosuyla kadro dışı edilmesi, bütün memlekette derin bir hayret ve teessür, Helsinki'de ise o derece hayret ve memnuniyet uyandırdı.

1948 Londra Olimpiyatlarından büyük zaferle dönen Türk güreşçilerine milletin bir takdir ve minnet nişanesi olarak verdiği evler, bunları hayatlarının güreş yapmak suretiyle kazanan profesyoneller, yani cambazhane eşhası haline getirir mi? Hiç şüphe yok ki getirmez. Eğer profesyonelliğin mana ve tarifini bu derece Ortodoks bir zaviyeden mütalaaya başlarsak, kararı alan Burhan Felek'in kırk seneden beri zaman bu memleket sporunun başına geçmiş ve sporu idare ediyorum diye onun sayısız nimetlerinden istifade eylemiş en büyük profesyonel, yani profesyonellerin şahı olduğunu kabul etmek lazım gelir. Zira Sayın Burhan Felek takriben yarım asır evvel Üsküdar'daki Anadolu kulübünü kurarak spor hayatımıza karıştığı tarihten beri spor işlerinin idarecisi olarak iştirak ettiği sayısız bedava seyahatlerle sporun dolayısıyla sağladığı nimet ve vaziyetlerden memleketimizde en çok istifade etmiş bir şahsiyettir" (Milliyet, 15 Temmuz 1952, s.1).

Olimpiyat nizamnamesinin 45. maddesindeki “Müsabakalara iştirak edecek sporcuların isimlerinin 15 gün önce bildirilmesi” hususundaki kati hüküm karşısında 4 Türk güreşçisinin müsabakalara katılmasının mümkün görülmediği kaydediliyordu (Milliyet, 16 Temmuz 1952, s.10).

Profesyonel sayılan sporcular Helsinki'de

Bakanlığın kararı gereği profesyonel sayılan sporcular Helsinki'ye götürülmüştü ancak olimpiyatlara katılmalarına ilişkin çabalar, kamuoyunda bir beklentiye neden olmuştu. Ancak Helsinki'den gelen ilk haberler, kararın Türk sporcuları aleyhine çıkacağı sinyallerini veriyordu. Akşam gazetesinin haberine göre İsveçli bir delege, isimlerin vaktinde bildirilmemesi yüzünden bu güreşçilerin müsabakalara katılamayacağını kati bir lisanla ileri sürerek bu hususta toplantı dahi yapılamayacağını iddia ediyordu (Akşam, 17 Temmuz 1952).

Profesyonel oldukları ilan edilen 5 sporcunun da aralarında bulunduğu Türk kafilesi Helsinki'ye ulaştıktan sonra Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin kararı beklenmeye başlanmıştı. Ancak komitenin ilk toplantısında karara varılamadı. Gazetelerdeki haberlere göre Mısırlı üyeler, Türk güreşçilerinin olimpiyatlara katılmasına itiraz etti. Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin Olimpiyat Oyunları'nın açılış töreninden iki gün önce aldığı karar Türk delegasyonunun ümitlerini boşa çıkardı. Haber, Akşam gazetesinin 1. sayfasında "Olimpiyat Komitesi bütün teşebbüslerimize rağmen dört şampiyonumuzun güreşlere katılmasını kabul etmedi" ifadesiyle okuyucularına kararı duyurdu (19 Temmuz 1952).

Amatörlükleri onaylanmayan sporcuların tekrar kadroya alınmaları yolunda yapılan girişimler de sonuç vermemişti. Türk sporcularının müsabakalara katılabilmesi için 5 Temmuz gününe kadar adlarının bildirilmesi gerektiği, ancak bu yapılmadığı için 5 Türk sporcusunun olimpiyatlara kabul edilmediği Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından Türk delegasyonuna resmen bildiriliyordu.

Olimpiyatların ardından izlenimlerini yazan Sulhi Garan, başvuruda geç kalınmasıyla ilgili bir anısını şöyle anlatıyordu: "*Fransa'nın ünlü L'Equipe gazetesi yazarı Jean Eskenazi, güreşçilerimizin serbest stil müsabakalarından sonra konuştuğumuzda bana "Bundan böyle Türk gibi kuvvetli" diyemeyeceğiz demek suretiyle bir espri yapmıştı. Kendisine asıl şampiyonların bir ihtilaf dolayısıyla organizasyon komitesine isimlerinin geç bildirildiğini anlattığım zaman şu karşılığı verdi: Öyle ise Türk gibi kuvvetli yerine Türk gibi geç kalan sözünü kullanalım demişti*" (Milliyet, 7 Ağustos 1952).

Bir önceki olimpiyatların şampiyonlarından mahrum bir şekilde Helsinki'ye giden Türk Milli Takımı, toplam 2 altın 1 bronz madalya kazandı. 1952 Helsinki Olimpiyatları, Bayram Şit ve Hasan Gemici'nin altın, Adil Atan'ın bronz madalyası ile kapandı. Olimpiyatların ardından, TMOK'un kararı olmasaydı Türkiye'nin kaç madalya daha kazanacağı sorusu, Türk spor kamuoyunun zihninde yıllarca kaldı. Sporcuların ödülleri kabul etmesi, o yıllarda Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin büyük bir tutuculukla desteklediği "amatörlük" anlayışına aykırı

bulunmuştu. Bir görüşe göre güreşçilerin aldıkları maddi yardımın bizzat kendilerine imza karşılığı verilmesi, bir yöntem yanlışlığıydı (Atabeyoğlu, 2003b: 44).

Hürriyet yazarı Eşref Şefik, olimpiyatlar sonrasında Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nin kararını eleştirirken gizli profesyonellik uygulamasının yaygınlığına dikkat çekiyordu: *“Baron Coubertin, asri olimpiyatları tesis ederken, o sıralarda pek ayağa düşmüş, cambazhanelerde sürünen sporcuları yükseltmek gayesiyle halis amatörlük davasını güttü. Kendisi zengin aile çocuğu olduğu için Eski Yunanlıların ilk olimpiyatlarında olduğu gibi müreffeh sınıfı düşündü. Fakat sonraları fakir sınıfının da spor yapması zarureti ve spor tekniğinin çok ilerlemesi, sporcuların kendilerini spora hasretmelerini icabettirdi. İlk çıbanbaşı, hâsılat temin eden futbol yüzünden koptu. Senelerce amatör futbolcunun tarifini yapmaya uğraştılar. Nihayet profesyonel sınıf resmen teşekkül etti. Ve milletler, olimpiyat rekabeti yüzünden gizli para alan sporcuların halis amatör oldukları hakkında o ihtisamlı olimpiyat yeminini bağırarak devam ettiler. Futboldan sonra her hâsılat yapan şubeye sirayet eden gizli profesyonellik, memlekete göre muhtelif şekillerde devam etmekte olduğu halde, o muhteşem olimpiyat yemininden vazgeçilmemiştir.*

Bir sporu maişet vasıtası edecek kadar kendini veren ve ondan menfaat gözeten insana profesyonel diyoruz. Ya geçimini başka bir işten temin eder görünüp, mesela, bir fabrikada amele olarak yazılı olduğu halde iki misli yevmiye ile fabrikada hiç çalışmayan ve esas işi spor yapmak olan muvazzaflı sporcuları amatör olarak kabul etmek, amatörlüğün ana prensipleri ve gayeleri itibarıyla demir perde arkasındaki milletlerin iç durumları kendilerine kalmış bir şeydir. Onlar gelip olimpiyatta halis amatör olduklarını bağırarak sırada, bazı sporcuların göz yumulacak bir tevil götürür vaziyetlerini şüpheli göstermeye kalkışmak, bir hayli gülünç olur” (Hürriyet, 14 Temmuz 1952, s.12).

Hürriyet yazarı Eşref Şefik, bir başka yazısında diğer ulusların olimpiyatlarda “kazanma” hedefine odaklandığını vurgularken, Helsinki Olimpiyatlarına katılmayan Türk sporcular için kararı verenlerden hesap sorulmasını istiyordu: *“Londra Olimpiyatları'nda bugün amatörlüklerinden güya şüphe edilerek güreş takımından çıkarılanlardan daha karanlık vaziyette bulunanlar için yemin edildiği halde, bu sefer nedense halis idealist kisvesine bürünenler oldu. Olimpiyatın parolası “kazan da nasıl kazanırsan kazan” halinde tecelli ederken, bizim yegâne kazanacağımız şubeyi baltalamış olanlardan hesap sormak, gelecek olimpiyatları ciddiye almamızı ve bu imtihanların bir seyahat fırsatı olmadığını anlamamıza belki de yardım edecektir”* (Hürriyet, 17 Temmuz 1952, s.10).

Hürriyet yazarı Adnan Akın, olimpiyat oyunları sonrasında yaptığı değerlendirmede *“Helsinki'de kaybettiğimiz Serbest Güreş Şampiyonası'nın iç yüzü: Şahsi ihtiraslar ve hisse dayanan kararlar”* başlıklı yazısında şunları

söylüyordu: "Gaflere bakınız ki, değerleri nam salmış beş pehlivanımızı bile 67 millet arasında sokup memleketi yeni bir şampiyona sağlamak imkânlarından mahrum kaldık. Bunların mesulleri ortada olduğuna göre elbette ki hesap verecekleri de muhakkaktır" (Hürriyet, 26 Temmuz 1952, s.12).

4. SONUÇ

Uyarılara ve gösterilen özene rağmen 1948 Londra Olimpiyatları'nda şampiyon olan sporculara başarılarından dolayı verilen para ödülleri, güreşçiler Nasuh Akar, Gazanfer Bilge, Halil Kaya ve Yaşar Doğu ile atlet Ruhi Sarıalp'in 1952 yılında Helsinki'de yapılan olimpiyat oyunları öncesinde amatörlüklerinin Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi tarafından onaylanmamasına neden olmuştur. Amatörlükleri onaylanmayan Türk sporcuları için alınan karar, Olimpiyatlarda amatörlük kavramının büyük değişime uğradığı spor tarihinde, bir tartışma konusu olarak yerini almıştır.

20. yüzyılın başındaki amatörlük kavramı günümüze gelinceye kadar büyük bir değişikliğe uğramış ve amatör sporcuların kazandıkları başarılarından dolayı ödüllendirilmesi, dünyada zorunlu olarak değişen anlayışla birlikte normal karşılanmış, "gelir elde etmek" olarak değerlendirilmemiştir. 1952 olayı sonrasındaki süreçte yapılan düzenlemelerle başarılı sporculara devletçe aynı ve nakdi yardımlar söz konusu olmuştur. Başarılı sporcuların ödüllendirilmesi konusu zaman içinde dolaylı olarak resmiyet kazanmış, ilk ödül yönetmeliği 1978 yılında yürürlüğe girmiştir. 1982 yılında kabul edilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 59. maddesinde "Devlet başarılı sporcuyu korur" ifadesiyle elit sporcuların desteklenmesi anayasal bir hüküm haline getirilmiştir. Anayasa'nın bu maddesine dayanılarak çıkartılan ödül yönetmelikleriyle sporculara verilecek ödüllerin miktarları belirlenmiştir. İlk yönetmelikler uyarınca şampiyon sporculara ev ödülleri verilmiştir. Türkiye'ye Olimpiyatlarda güreşten sonra bir başka spor dalında ilk altın madalyayı kazandıran halterci Naim Süleymanoğlu'na dönemin başbakanı Turgut Özal'ın girişimiyle ev armağan edilmiştir. Ancak daha sonra başka branşlarda şampiyon olan sporculara verilen evlerin değerlerinin farklılık göstermesi nedeniyle bu uygulamadan vazgeçilmiştir. Halen yürürlükte olan "Spor Hizmet ve Faaliyetlerinde Üstün Başarı Gösterenlerin Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik" hükümlerine göre Olimpiyat, paralimpik (engelliler) ve deafolimpik (işitme engelliler) oyunlarında ilk üç dereceyi alan sporcuların devlet tarafından Cumhuriyet altını değerleriyle ödüllendirilmesi sağlanmıştır. Ayrıca başarılı amatör sporculara aylık bağlanması ve "devlet sporcusu" unvanı verilmesi için 2008 yılında bir kanun çıkarılmıştır. Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) tarafından olimpik, paralimpik ve deafolimpik spor dalları içinde kabul edilmiş spor dallarının büyükler kategorisinde; olimpiyat oyunlarında, dünya veya Avrupa şampiyonalarında başarılı olmuş sporcular ve antrenörler, bu kanun kapsamında değerlendirilmiştir.

Türkiye’de devletin spor örgütü olan Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü’nün dışında Uluslararası Olimpiyat Komitesi de Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi aracılığıyla “Amatör sporculara destek programları” adı altında sporculara maddi destek sağlamaktadır. Son olarak 2012 Londra Olimpiyat Oyunları’na katılma ve dereceye girme potansiyeli bulunan üst düzey sporcuların hazırlıklarına yardımcı olmak amacıyla 17 Türk sporcusuna ayda 500 ABD doları finansal destek sağlamıştır (TMOK, olimpiyatkomitesi.org.tr).

Teorik olarak profesyonel spordan anlaşılması gereken, sporun kazanç sağlamak için düzenli olarak sürdürülmesi ve sporu yapmak veya öğretmek için ücret alınmasıdır. Profesyonel sporcu, sporun bir dalını meslek edinen ve bu dala ilişkin etkinlikleri para kazanmak için gerçekleştiren kişidir. Türkiye’deki profesyonellik anlayışını anlamak için, tek profesyonel spor dalı olan futbolun yapısına bakmak yararlı olacaktır. Türkiye Futbol Federasyonu’nun Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferleri Talimatı’nın 3. maddesine göre profesyonel futbolcu, “Bir kulüple yazılı sözleşme yapmış olan ve kendisine futbol faaliyetleri kapsamında yaptığı harcamalardan daha fazla miktarda ödeme yapılan futbolcudur.” Aynı yönetmeliğe göre bu tanımın dışında kalan tüm futbolcular amatör futbolcu olarak kabul edilmektedir. Yönetmelik, ayrıca “Bir maç ile ilgili gerçekleşen ulaşım, konaklama, malzeme, sigorta, beslenme ve antrenman giderlerinin karşılanması futbolcunun amatör statüsünü bozamaz” hükmünü getirmiştir.

Sporun endüstrileştiği ve ekonominin önemli sektörlerinden biri haline geldiği günümüzde Türkiye’de sadece futbol profesyonel olarak kabul edilen spor branşı olmasına rağmen, amatör sayılan diğer branşlarda da sporcuların hayatlarını spor sayesinde kazandıkları bilinmektedir. Bu da günümüzde “gizli profesyonellik” kavramını doğurmuştur. Profesyonel bir sporcu için faaliyet gösterdiği spor dalı, onun mesleğidir ve hayatını o daldaki faaliyeti ve başarısı ile sürdürmektedir. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesindeki federasyonların ana hedefi, amatör spor faaliyetleri ile ilgilidir. Ancak amatör de sayılsa elit bir sporcunun üst düzey bir başarıya ulaşabilmesi için zamanın neredeyse tamamını spora ayırması gerekmektedir. Üst düzey performans için de sporcunun kaliteli bir hayat sürmesi ve bunun için de iyi bir gelir sahibi olması şarttır. Kulüpler, amatör sayılan sporcularına ücret verebilmek için bağış, yardım gibi farklı yöntemler uygulamaktadır. Bugün amatör sayılan basketbol, voleybol gibi branşlarda sporcuların, kulüplerle federasyonun öngördüğü sözleşmenin dışında, prosedürde olmayan ve maddi konuları kapsayan ayrı bir sözleşme imzaladıkları bilinmektedir.

Sonuç olarak, kazandıkları başarılarından dolayı verilen ödülleri kabul ettikleri için 1952 yılında TMOK yöneticilerinin tutucu tavırlarından dolayı amatörlükleri onaylanmayan Türk sporcularının yaşadığı olayın dayandığı değerler zaman içinde geçerliliğini kaybetmiştir. Bugün ulaşılan noktada amatörlük birçok branşta sadece kâğıt üzerinde kalmıştır. Uygulamada amatör sayılan sporcular

doğal olarak kulüplerine yaptıkları hizmetin karşılığını "dolaylı yollarla" da olsa almaktadır. Bu bağlamda yapılması gereken, amatörlüğün sadece kağıt üzerinde kaldığı sporda, ilgili mevzuatın, mevcut pratiklere göre yeniden düzenlenmesidir.

KAYNAKÇA

Akşam Gazetesi (13 Ağustos 1948). *Güreşçilerimize yardım komitesi ilk toplantısını yaptı.* s. 1.

Akşam Gazetesi (13 Temmuz 1952). *Dört şampiyon güreşçimizin müsabakaya iştiraki muhtemel.* s. 1.

Akşam Gazetesi (17 Temmuz 1952). *Dört güreşçimiz hakkında karar bugün verilecek.* s. 1.

Akşam Gazetesi (19 Temmuz 1952). *Helsinki olimpiyatı bugün başlıyor.* s. 1.

Akşam Gazetesi (20 Ağustos 1948). *Güreşçilerimizi taltif için daha şimdiden 150 bin lira temin olundu.* s. 8.

Akşam Gazetesi (3 Temmuz 1952). *Güreşçilerimiz Helsinki'ye gidemeyecekler mi?.* s. 7.

Akşam Gazetesi (31 Ağustos 1948). *Mersinli Ahmet'in yanaklarını kırmızıya çeviren öpücükler.* s. 1.

Atabeyoğlu, C. (1997). *Olimpiyat oyunlarının 100. yılında Türkiye.* İstanbul: Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Belgesel Yayınları: 3.

Atabeyoğlu, C. (2003a). *Hocamız ve Başkanımız Burhan Felek.* İstanbul: Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Yayınları: 8.

Atabeyoğlu, C. (2003b). *Türk atletizminde ilk ve tek adam: Ruhi Sarıalp.* İstanbul: Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Yayınları: 11.

Aydın, N. (1989). *Futbol I.* Ankara: Başkent Yayınevi.

Beden Eğitimi ve Spor IV (1979). Beş yıllık kalkınma planı özel ihtisas komisyonu raporu. Ankara.

Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi (1983). İstanbul: İletişim Yayınları, 8. Cilt, s. 2219-2235.

Cumhuriyet Gazetesi (14 Ağustos 1948). *Londra Olimpiyatları'nın tatlı ve acı tarafları.* Eşref Şefik, s.4.

Erkiner, K. *Uluslararası olimpiyat komitesi ve spor hukuku*. Kadir Has Üniversitesi Spor Hukuku Enstitüsü. <http://www.sporhukuku.org> (Erişim: 1 Mayıs 2011).

Fişek, K. (1985). *100 soruda Türkiye spor tarihi*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Hürriyet Gazetesi (10 Temmuz 1952). *Milli Eğitim Bakanı T.İleri de güreşçiler meselesinde alınan son kararı takbih etti*. s. 1.

Hürriyet Gazetesi (12 Temmuz 1952). *Milli Eğitim Bakanlığı B. Felek'in merkez istişare heyeti ve olimpiyat komitesindeki vazifesine son verdi*. s. 1.

Hürriyet Gazetesi (13 Ağustos 1948). *Güreşçilerimize yardım komitesi dün toplandı. arslanlarımıza birer ev satın alınacak*. s.1

Hürriyet Gazetesi (14 Temmuz 1952). *Bugünkü olimpiyat ve dünya milletleri*. Eşref Şefik, s. 12.

Hürriyet Gazetesi (16 Temmuz 1952). *Dünyanın şöhretli güreş takımları hazır vaziyette*. Eşref Şefik, s. 10.

Hürriyet Gazetesi (17 Temmuz 1952). *Hem güreşimizi, hem de Milli Takımı yakan karar*. Eşref Şefik, s. 10.

Hürriyet Gazetesi (21 Temmuz 1952). *Helsinki'de güreşçilerimizin zaferleri*. s.1.

Hürriyet Gazetesi (26 Temmuz 1952). *Şahsi ihtiraslar ve hisse dayanan kararlar*. Adnan Akın, s. 12.

Hürriyet Gazetesi (5 Temmuz 1952). *Arslanların çok yerinde teessürü*. s. 1-5.

Hürriyet Gazetesi (5 Temmuz 1952). *Dört şampiyonumuz hakkındaki karar derin bir infial yarattı*. s.1.

Hürriyet Gazetesi (6 Temmuz 1952). *Yapılan izahlar tatmin edici değil, umumi efkâr müsebbipleri suçlu görüyor*. s.1.

Hürriyet Gazetesi (7 Temmuz 1952). *Dört güreşçinin takımdan ihracı Helsinki'de bomba tesiri yaptı*. s. 1.

Hürriyet Gazetesi (8 Temmuz 1952). *Artık iş işten geçmiştir*. s. 12.

Hürriyet Gazetesi (9 Temmuz 1952). *Şampiyon güreşçilerimiz mahkemeye başvuracaklar*. s. 12.

Koryürek, C. (2003). *Olimpiyadlar*. İstanbul: Stil Matbaacılık.

Milliyet Gazetesi (14 Temmuz 1952). *Dünya şampiyonu güreşçiler, tekrar milli takıma alındılar.* s. 1.

Milliyet Gazetesi (15 Temmuz 1952). *Dört güreşçimizi profesyonel ilan etmekle gülünç olduk.* s. 1.

Milliyet Gazetesi (15 Temmuz 1952). *Güreşçilerin profesyonelliği meselesi.* Ali Naci Karacan, s. 1.

Milliyet Gazetesi (3 Temmuz 1952). *1948 Londra Olimpiyatları'nda şampiyon olan güreşçilerimiz Helsinki'ye gidemeyecekler mi?.* s.7.

Milliyet Gazetesi (5 Temmuz 1952). *Dört güreşçinin ihracı teessürle karşılandı.* s.1.

Milliyet Gazetesi (7 Ağustos 1952). *Güreşçilerimizin derecelerini yabancılar nasıl karşıladı?.* Sulhi Garan, s.8.

Öztürk, F. (1998). *Toplumsal boyutlarıyla spor.* Ankara: Bağırğan Yayınevi.

Resmi Gazete (3 Kasım 2010). *Spor hizmet ve faaliyetlerinde üstün başarı gösterenlerin ödüllendirilmesi hakkında yönetmelik.*

Resmi Gazete (9 Temmuz 2008). *Başarılı sporculara aylık bağlanması ile devlet sporcusu unvanı verilmesi hakkında kanun.*

Türkçe Sözlük (1988). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları.

Türkiye futbol federasyonu profesyonel futbolcuların statüsü ve transferleri talimatı. www.tff.org.tr (Erişim: 3 Mayıs 2011).

Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi (1985). *Olimpik Hareket.* Gül Matbaası. İstanbul.

Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi. *TMOK, Londra 2012 Olimpiyat Oyunları için 17 milli sporcuya olimpik dayanışma bursu sağladı.* <http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/tr/Faaliyetler/Olimpik-Burslar-ve-Kurslar> (Erişim: 1 Mayıs 2011).

Uysal L.C. (2005). *1894'ten 2004'e olimpiyatlar tarihi.* İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Vatan Gazetesi (10 Ağustos 1948). *Teklif ediyoruz. Güreşçilerimiz taltif edilmelidir.* s. 8.

Vatan Gazetesi (22 Ağustos 1948). *Güreşçilerimize birer ev temin edilecek.* s. 8.

Vatan Gazetesi (6 Ağustos 1948). *Aslan güreşçilerimize yardım teklifi.* s. 1.